

דב חנין על ועידת
האקלים העולמית
עמ' 3

מדיניות ההרעבה בעזה

חד"ש מתייצבת נגד המלחמה והפשיזם

מכתבים למערכת

אין חפים מפשע בעזה?

מאז 7 באוקטובר הלעיטו פוליטיקאים, עיתונאים ופרשנים את הציבור בטענה לפיה "אין חפים מפשע בעזה". הם עשו זאת ביודעם שבעזה יש אוכלוסייה של 2.5 מיליון איש ש-40% מהם מתחת לגיל 15. הם עשו זאת ביודעם שבעזה ישנם גם חטופים ישראלים, רבים מהם ילדים וקשישים. הם ממשיכים לעשות זאת גם עכשיו.

עדויותיהם של מי שחזרו משבי חמאס מעלות חשש כבד לשלומם של החטופים. אמילי הנד וחברתה הילה שושני, ילדות קטנות, הוחזקו בבית בצפון הרצועה. הן הוברחו מבית לבית תחת אש ארטילרית שאנו ירינו. סיכנו את חייהן. נעם דן סיפרה בכנסת כי שלושה מהחטופים נהרגו בהפצצות צה"ל.

דיצה היימן, בת 84, סיפרה: "האוכל לא היה רב מלכתחילה, אבל ככל שעבר הזמן הוא הלך ופחת". כאשר החליטה הממשלה לעצור כניסה של מים ושל סיוע הומניטרי לרצועה, היא לא פגעה רק בתושבי עזה. היא פגעה גם בחטופים הישראליים. 138 חטופים נותרו עדיין ברצועה. סיכנו ואנחנו עדיין מסכנים את חייהם.

"אין חפים מפשע בעזה" - זו אמירה מסוכנת שאין דרך להבין אותה אלא כהצדקה להרג נרחב של גברים, נשים וילדים, אשר הקשר היחיד ביניהם לבין 7 באוקטובר הוא הימצאותם בעזה. "הם הצביעו חמאס", אומרים לנו כאשר הבחירות נערכו לפני 18 שנה בשטחים כולם. תושבי הרצועה ברובם כלל לא נולדו אז.

אין לדעת עד כמה האמירות הללו השפיעו על אופן הפעלת האש של הצבא בעזה, אבל מספר ההרוגים מבהיל. לפני כניסה קרקעית, הפגזה ארטילרית או אווירית, הצבא קורא לתושבים להתפנות לאזורים אחרים. חלקם נשארים במקום מפחד חמאס וחלקם פשוט אינם יכולים להתפנות - הם קשישים, נכים, פצועים או מטפלים.

טבח 7 באוקטובר היה מחרד: כ-1,200 נרצחים, כ-240 חטופים. אין כמעט ישראלי שלא מכיר מישהו אשר נחטף, נרצח, עונה. הסיפורים האימיים, גם של כמה מהחטופים ששבו. ברור גם שחמאס פועל מתוך אוכלוסייה אזרחית, ונתפס די והותר פעמים פועל מתוך מבנים אזרחיים מובהקים. אך הסתתרות חמאס מאחורי אוכלוסיית הרצועה מוכיחה, אם כבר, שרבים מתושבי עזה כלואים תחת שלטון עריץ ונתונים לגחמותיו. זו אינה סיבה להתעלם מהם או להיות אדיש לגורלם. להיפך. תושבי הרצועה נתונים בין הפטיש של חמאס לסדן הסגר והכיבוש הישראלי, שהפך את הרצועה, הלכה למעשה, לכלא ענק למיליוני תושביה.

מי שאומר: "אין חפים מפשע בעזה", מכשיר במודע או שלא במודע ותכניות נפשעות שכבר התפרסמו על טיהור אתני בצורת טרנספר של תושבי הרצועה, כמו גם הרג נרחב של גברים, נשים וילדים, שכל חטאם היה להיוולד בעזה. מילים שיוצאות מפייהם של קובעי מדיניות הופכות מהר מאוד מדיניות. כישראלים, אסור לנו לשתוק.

אבנר גבריהו, מנכ"ל שוברים שתיקה

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל

zohaderekh@gmail.com

או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

כל הארץ גדרות-גדרות

30 מיליארד שקל שפכה ישראל על גדרות תיל ובטון. מה יצא לנו מזה? במשך שני עשורים הקיפה את עצמה ישראל בגדרות וחומות מכל הכיוונים, אך ב-7 באוקטובר התברר שהפתרון כלל לא תאם את האיומים. "בסופו של דבר במדינת ישראל כמו שאני רואה אותה תהיה גדר שתקיף את כולה", אמר ב-2016 ראש הממשלה בנימין נתניהו בסיור בגדר שנבנתה אז בגבול ירדן. "בסביבה שבה אנו גרים עלינו להגן על עצמנו מפני חיות הטרף". זו התפיסה שגרמה לישראל להקיף את עצמה באלף קילומטרים של גדרות וחומות במהלך 20 השנים האחרונות.

אסף גלעד, "גלובס", 8.12

נתניהו לא הבין את השאלה

"אני חייב להגיד שאני לא מבין את השאלה". זו הייתה תשובתו של ראש הממשלה נתניהו לעיתונאית "וואלה" טל שלו, ששאלה אותו שאלה פשוטה: "זה לא מפריע לך שאת כל ההחלטות שאתה מקבל על גורל המדינה, כל הדיונים שאתה עורך כמעט ואין נשים בחדר?". שאלה כזו לא נשאלה באף מסיבת עיתונאים ועיתונאיות מאז פרוץ המלחמה, וכנראה גם הרבה לפני כן. אולי בגלל זה ראש הממשלה אמר שהוא לא מבין. זו שאלה חדשה על קונספציה ישנה.

יעל יחיאלי, "העין השביעית", 7.12

כנהא חי בתעמולת הצבא כלפי האזרחים

"מחלקת ההשפעה באגף המבצעים של צה"ל, האמונה על מבצעי לוחמה פסיכולוגית נגד האויב וקהלים זרים, מפעילה בימי המלחמה ערוץ טלגרם בשם '72 בתולות - ללא צנזורה' המכוון לקהל ישראלי ומציג גופות של מחבלי חמאס בהבטחה 'לנפץ למחבלים את הפנטזיה'. הערוץ, המתהדר ב'חומרים בלעדיים מתוך עזה', פרסם יותר מ-700 פוסטים, תמונות וסרטונים של הרג מחבלים והרס ברצועה, ואף עודד את 5,300 עוקביו לשתף את התכנים כדי 'שכולם יראו שאנחנו מזיינים אותם'."

יניב קובוביץ, "הארץ", 12.12

יצרני תשק צוחקים כל דרך אל הבנק

"אחרי התעשייה האווירית, גם אלביט מערכות מדווחת על רבעון חזק. היא הגדילה ברבעון שלפני המלחמה את מכירותיה מ-1.348 מיליארד דולר ל-1.501 מיליארד דולר, רשמה רווח נקי של 60.2 מיליון דולר והוסיפה 2 מיליארד דולר לצבר ההזמנות שלה שקפץ ל-16.6 מיליארד דולר. התוצאות עדיין לא משקפות את העלייה בהזמנות למשרד הביטחון בעקבות מלחמת חרבות ברזל, שיוכרו בדוח הרבעון הרביעי. אלביט מדווחת כי מאז תחילת המלחמה היא חווה עליה ניכרת בהזמנות."

אודי עציון, "וואלה", 28.11

הייתכן שבערוץ 14 משקרים?

"הפרשן הביטחוני אוהד שגב, המועמד לראשות עיריית עכו, הוא לא רב-סרן, כלל לא קצין ולא בוגר יחידת שלדג. אבל הוא מוצג ככזה בערוץ 14."

יואב איתאלי, "וואלה", 8.12

ראיון עם ד"ר דב חנין בעקבות ועידת האקלים העולמית אין זמן לחכות לשינוי כולל של השיטה

2030. לצד זאת, יש כמובן מדינות בהן ההתקדמות איטית יותר או כלל לא קיימת.

ההישגים של גלזגו היו יעד למתקפה קשה מאוד בוועידה הבאה, שנערכה בשנה שעברה בשרם א-שיח'. לכאורה מצרים הייתה המארחת, אך מי שלמעשה ניהלו את הוועידה היו הסעודים. הם התאמצו מאוד להוביל את הדיונים בוועידה הרחק משאלת הפחתת הפליטות לעבר שאלות אחרות. כך, ועידת שרם עסקה באופן מאוד אינטנסיבי ביצירת מנגנוני loss and damage. אלה מנגנוני פיצוי למדינות המתפתחות על הנזקים שנגרמים להן בצל משבר האקלים, שהאחריות העיקריות לו – לפחות מבחינה היסטורית – הן המדינות המפותחות. אינני מתנגד למנגנוני פיצוי, אך בעיסוק בהם ישנה גם הטעיה. אם משבר האקלים יתפתח כפי שאנו חוששים, שום קרן פיצוי לא תוכל לתקן את הנזק שייגרם. בסופו של דבר, הניסיון לדחוק את הישגי גלזגו בוועידת שרם לא נחל הצלחה. אמנם לא הייתה שום התקדמות ביחס לגלזגו, אבל גם לא הייתה נסיגה.

מה השורה התחתונה בוועידה הנוכחית?

בוועידה שהתכנסה באיחוד האמירויות נערך קרב קשה. קהילת האקלים העולמית באה לוועידה הזו בחשש, בין השאר על רקע המיקום שלה – המדינה המארחת היא מעצמת נפט וגז – וגם בגלל נשיא הוועידה, שהוא יו"ר תאגיד הנפט האמירתי. אכן נעשו בוועידה מאמצים משמעותיים למנוע התקדמות בשאלה המרכזית: שאלת צמצום ממדיו של המשבר. לדוגמא, כבר ביום הראשון של הוועידה המארחים האמירתיים הודיעו בשמחה שהושגה הסכמה על הקמת קרן הפיצוי. בדרך זו ניסו להכתיר את הוועידה כהצלחה עוד לפני שהדיונים בה התפתחו, ולסכם את ההצלחה במנגנוני הפיצוי. התרגיל הזה לא צלח. הקמת הקרן היא הישג בפני עצמו, אך הוועידה המשיכה להתמקד בנושא החשוב ביותר: צמצום הפליטות.

בשלב הראשון, האמירתיים ניסו למנוע כל אזכור בסיכום הוועידה של דלקים מאובנים – נפט, פחם וגז. לאחר שניסיון זה נכשל, הם הציעו נוסח שמתמקד בצמצום הפליטות מדלקים מאובנים, במקום צמצום הפקת דלקים מאובנים. נוסח זה יאפשר להמשיך לשרוף פחם, גז ונפט תוך הסתמכות על מנגנונים של לכידה ואחסון, משמע ללכוד את גזי החממה שנוצרים משריפת דלקים ולאחסן אותם. יש להדגיש כי מרבית הטכנולוגיות הללו עדיין לא קיימות.

הטיוטה הראשונה של סיכום הוועידה, שהופצה בסוף השבוע הראשון של הדיונים, הייתה בעייתית מאוד מבחינה זו. אך כמה מדינות, כולל גרמניה ואוסטרליה, הודיעו שיסרבו לחתום על סיכום כזה. המשמעות של היעדר סיכום הוא כישלון הוועידה. כך הגענו לבסוף להחלטה החשובה, בה ועידת אקלים קבעה לראשונה כי העולם צריך להיפרד מדלקים מאובנים. זה הישג משמעותי, בוודאי בתנאים של ועידה זו ולאור המאבקים שהתקיימו בה.

היינו רוצים, כמובן, יותר מהכרזה כללית כזו. בוועידה לא היו סיכומים קונקרטיים כמו איסור על פתיחת שדות נפט וגז

"ישראל מתנהגת כאילו משבר האקלים מתרחש בפלנטה אחרת". כך אמר השבוע ד"ר דב חנין, יו"ר פורום האקלים הישראלי, חבר הנהגת מק"י וח"כ לשעבר מטעם חד"ש, בריאיון ל"זו הדרך" בנושא COP28 - ועידת האקלים של האו"ם שנערכה החדש באיחוד האמירויות.

מה החשיבות של ועידת האקלים האחרונה?

לפני שמדברים על הוועידה הנוכחית כדאי להגיד כמה דברים על ועידות האקלים באופן כללי. אנחנו – ובוודאי קוראי "זו הדרך" – יודעים שמשבר האקלים הוא תוצאה של השיטה הקפיטליסטית. בעלי ההון מייצרים יותר ויותר כדי לצבור עוד רווחים, באופן הרסני שאינו בר-קיימא מבחינה סביבתית. אבל עד שנחליף את השיטה הקפיטליסטית עלינו להציע פתרונות. המשבר כבר כאן, ואין לנו זמן לחכות לשינוי כולל של השיטה.

הדבר דומה למאבקי עובדים לשיפור השכר ותנאי העבודה. העובדים לא צריכים לחכות לנפילת השיטה הקפיטליסטית כדי להיטיב את מצבם. הם נאבקים על השיפורים שניתן להשיג במסגרת השיטה. גישה זו יש לאמץ גם ביחס למאבק האקלים.

יש מי שמתייחסים לוועידות האקלים בביטול, כאל מסיבות של האליטות שמתכנסות כדי לאכול טוב ולבלות בבתי מלון, ובסוף הוועידה משמיעות כל מיני הצהרות שלא ברור אם יתממשו. עם זאת, ועידות האקלים הן גם זירת מאבק חשובה, שיש אפשרות לזכות בה בהישגים.

אלו הישגים הושגו בוועידות האקלים הקודמות?

ועידת גלזגו (COP26) שנערכה לפני שנתיים השיגה שני הישגים חשובים. ראשית, בוועידה הוחלט לראשונה לאמץ את היעד שהציבה הקהילה המדעית: בלימת ההתחממות הגלובלית ברף של מעלה וחצי מעל לקו המוצא, שהוא ממוצע הטמפרטורות בעולם משנת 1850 ועד 1900. הקהילה המדעית מזהירה שפריצת הרף הזה תפתח תיבת פנדורה אקלימית שיהיה קשה מאוד לטפל בה. אך אם נצליח לעצור את ההתחממות ברמה זו, נוכל לייצב את המערכת האקלימית ובהדרגה אף לשקם אותה. האימוץ הברור של הרף שקבעה הקהילה המדעית הוא שיפור ביחס לוועידת פריס מ-2015, שהציבה יעד יותר מעורפל של מעלה וחצי או שתיים, כתוצאה מפשרות פוליטיות.

ההישג החשוב השני של ועידת גלזגו הוא קביעת הדרך באמצעותה נוכל לעמוד ביעד הזה: הפחתת פליטות גזי החממה ב-45% עד שנת 2030. בעברית פשוטה, זו החלטה לבצע מהפכה חברתית-כלכלית דרמטית – השינוי הגדול ביותר שהאנושות הציבה לעצמה כיעד קולקטיבי. השאלה הגדולה היא מה המשמעות של החלטה זו. ציניקנים יטענו שזו הכרזה יפה שאין לה שום תוקף במציאות, כמו קביעות אחרות במשפט הבינלאומי. אולם המאבקים הקשים בוועידות האקלים מעידים שאלה לא רק הכרזות בעלמא. בעקבות ועידת גלזגו אירופה אימצה יעד שאפתני של הפחתת פליטות בשיעור של 55% עד 2030. ארה"ב אימצה חוק שאם ייושם יפחית את פליטות גזי החממה שלה ב-40% עד 2030. סין עושה אף היא שינויים משמעותיים, ועומדת להגיע כבר ב-2025 לרמת האנרגיות המתחדשות אליהן תכננה להגיע ב-

אסף טלגם

המשך הראיון בעמ' 10

שוטרים תקפו עיתונאים פלסטינים

נהרג בתקיפת צה"ל בחאן יונס שבדרום רצועת עזה. על פי הדיווח, אבו דאקה נפגע מאש שכוונה לעבר מבנה בית ספר באזור, ומת מפצעיו לאחר שצוותים רפואיים לא יכלו לגשת למקום אליו נקלע. לפי הוועדה להגנה על עיתונאים, גוף הפועל ללא מטרת רווח שממוקם בניו יורק, 64 עיתונאים נהרגו ברצועה מאז החלה המלחמה ב-7 באוקטובר. אל ג'זירה פרסמה בשבת (16.12) הודעה לפיה בכוונתה לפנות לבית הדין הפלילי הבינלאומי בגין מותו של העיתונאי בהפצצות צה"ל בחאן יונס. לפי ההודעה, העיתונאי היה לכוד במבנה ממנו שידר בעודו פצוע במשך שעות, וכי לא הייתה אפשרות לפנותו עקב הפצצה ישראלית כבדה באזור. הרשת ציינה כי נוסף למקרה של אבו דאקה, התביעה תעסוק במקרים של עיתונאים ועובדים נוספים בעזה ובגדה המערבית.

למרות התנכלות המשטרה,

נערכה מועצת חד"ש בכפר יאסיף

למרות ניסיונות המשטרה למנוע את קיומו, השתתפו מאות ערבים ויהודים במושב המועצה הארצית של חד"ש במוצ"ש (16.12) בכפר יאסיף תחת הכותרת: "מאבק במלחמת הדמים נגד עזה ובפשיזם ומדיניות סתימת הפיות".

בכינוס נשאו דברים, בין היתר, יו"ר חד"ש עיסאם מח'ול, יו"ר ועדת המעקב העליונה מוחמד ברכה, יו"ר חד"ש-תע"ל ח"כ איימן עודה, יו"ר סיעת חד"ש-תע"ל ח"כ אחמד טיבי, הבמאי ברק היימן ומזכירת סניף חד"ש ת"א נועה לוי. בתום ישיבת המועצה סוכס להקים ועד רחב שיאחד את כל הארגונים המתנגדים למלחמה ולפשיזם ולדיכוי ולרדיפה בחברה הערבית. בתום הדיונים, הפגינו מאות משתתפיה בכפר יאסיף והניפו כרזות בהן נכתב: "לעצור את המלחמה" בעברית, ערבית ואנגלית.

מוחמד ברכה התייחס במועצה לסולידריות עם תושבי עזה ואמר: "לא נפסיק להיאבק עם עמנו הפלסטיני. יחד עם זאת, כל הסבל הפלסטיני לא מצדיק פגיעה בישראלי אחד חף מפשע". מח'ול קרא "לבנות את הברית היהודית-ערבית הרחבה ביותר נגד הפשיזם, נגד המלחמה ונגד הפשעים נגד האנושות". עוד דרש לסיים את המלחמה ולקדם עסקת חילופי שבויים – "כולם תמורת כולם". "אין פתרון צבאי לסכסוך – גם בשאלת האסירים ובני הערובה" הדגיש.

ח"כ יוסף עטאונה (חד"ש-תע"ל) סיכם את דיוני המועצה: "הקונספציה היחידה שקרסה היא 'ניהול הסכסוך' שנתניהו דגל בו מיומו הראשון כראש ממשלה. כל בר דעת צריך להתפכח ממדיניות הימין של נתניהו וממשלתו. כוח אף פעם לא יביא שלום. אי-אפשר להמשיך לעשות אותו דבר שוב ושוב ולצפות לתוצאה שונה. אי אפשר ללכת למלחמה ולעוד מלחמה ולעוד מלחמה ולצפות לתוצאה שונה".

עטאונה הדגיש: "אנחנו בחד"ש נגד כל המלחמה. למלחמה זאת התנגדנו מהיום הראשון וקראנו להחזרת השבויים – כולם תמורת כולם, כי אין דרך אחרת להחזרת השבויים שלמים ובריאם. כאשר הממשלה אומרת ש'לחץ צבאי' הוא זה שיחזיר את השבויים – היא משקרת. מעגל הדמים הזה צריך לבוא לקיצו ואין דרך להשיג זאת לבד מהסכם מדיני שיוביל לשלום. אחרת כולנו נמשיך לשלם מחיר כבד מאוד. הפסקת אש מידית; עסקת החלפת שבויים – כולם תמורת כולם; הסכם מדיני; זו הדרך ואין אחרת".

מועצת העיתונות והתקשורת בישראל גינתה בראשון (17.12) בחריפות את התמיכה שהפגין השר לביטחון לאומי, איתמר בן-גביר, בקצין מג"ב שתקף ביום שישי (15.12) צלם פלסטיני במזרח ירושלים: "במעשיו אלה השר מכשיר אלימות נגד העיתונאים, מעודד פגיעה בחוק ומתערב בחקירות. מעבר לפגיעה בזכות הציבור לדעת, מהווה התנהלותו של השר התערבות אסורה בחקירת מח"ש ופגיעה מסוכנת בסדרי שלטון בזמן מלחמה".

בן גביר שוחח עם קצין מג"ב החשוד בתקיפה וגיבה את פעילותו. הקצין ושוטר מג"ב נוסף הושעו אחרי שתועדו מכים בנושק את הצלם מוסטפא אל-חרוף של סוכנות הידיעות הטורקית אנאדולו. השוטרים תועדו בועטים בו שוב ושוב כשהוא שוכב על הקרקע.

אל-חרוף פונה לקבלת טיפול בבית החולים, והוחלט לאשפזו כשהוא סובל מחבלות בראשו ובפניו. אל-חרוף סיפר כי התקרית החלה כשקצין משטרה ביקש ממנו ומצלם נוסף, פאזי אבו רמילה, לעזוב את המקום. "התחלנו ללכת ואז שוטר אמר לנו 'אל תעברו מפה'. ניסינו להסביר לו שכן ביקש הקצין, אבל הוא בעט בנו", סיפר אבו רמילה. מה שאירע בדקות שלאחר מכן תועד בידי הטלוויזיה הטורקית.

בסרטון שפרסמה סוכנות אנאדולו ניתן לראות את העיתונאי כשהוא מבקש מהשוטר את פרטיו. מיד לאחר מכן, אחד השוטרים נראה חובט בראשו כמה פעמים בעוד ששאר השוטרים מתרחקים מהמקום. לפתע, אחד מהם חוזר לעברו, דרך את נשקו ואז הכה בראשו של העיתונאי עם קנה הנשק. השוטר התרחק וחזר שוב, ואז שוטר אחר חנק את הצלם מאחור, הפיל אותו, והשוטר שהיכה אותו בעט בו שוב בעוצמה בראשו.

במקביל ניתן לראות שוטרים אחרים מנסים להרחיק מהמקום צלמים שתיעדו את התקיפה. אחד מהם אף תועד מאיים בירי קליעי ספוג. ארגון העיתונאים גינה את התקיפה ומסר: "אנחנו מזועזעים מהתקיפה האלימה של חבר הארגון וצלם סוכנות אנאדולו, מוסטפא אל-חרוף, בידי שוטרי מג"ב בעת שסיקר את תפילת שישי במזרח ירושלים. זו התקיפה ה-37 של עיתונאים ערבים מאז תחילת המלחמה, כאשר רוב מקרי התקיפה בוצעו בידי כוחות הביטחון".

ערוץ אל-ג'זירה דיווח במקביל, כי צלם העיתונות הפלסטיני סאמר אבו דאקה, שסיקר את המלחמה עבור הרשת,

עיקבו אחרינו

טוויטר

אינסטגרם

וואטסאפ

zoha.org.il

טלגרם

פייסבוק

דו"ח של האגודה לזכויות האזרח בישראל

ההפיכה המשטרית מקודמת בחסות המלחמה

החשאי לקבל ולאסוף מאגר מידע מכל סוג כמעט אשר "דרוש לו לצורך מילוי תפקידיו", ולעשות בו כל שימוש שימצא לנכון כל עוד הדבר דרוש למילוי תפקידו. זאת, ללא פיקוח של מערכת המשפט ורק באישורו של ראש הממשלה. המסמך גם לא מתייחס להצעת חוק שהגישה קבוצה של חברי כנסת מהימין בשבוע שעבר בכותרת: "שלילת זכויות לתואר אקדמי". לפי ההצעה, החוק יחול גם "על סטודנט שוועדת המשמעת או הממונה על המשמעת במוסד אקדמי קבעו כי הוא הזדהה עם ארגון טרור או עם מעשה טרור, אף אם לא נפתחו נגדו הליכים פליליים בעניין זה". למרות חולשותיו, חייב הדו"ח של האגודה לזכויות האזרח להדאיג כל אחת ואחד. שיירת ההפיכה המשטרית דוהרת ללא סיקור של התקשורת הממוסדת (העסקה מאוד ב"העלאת המורל") וכמעט ללא התנגדות ציבורית ופרלמנטרית.

שמואל אורניץ

אדוה: העובדים ישלמו את מחיר המלחמה

ממשלת הימין מתכוונת לממן את הוצאות המלחמה והשיקום באמצעות קיצוץ בתקציבי הרווחה, החינוך והרווחה. את נייר המדיניות החדש, שפרסם השבוע (18.12) מרכז אדוה, כתבו פרופ' דני פילק, ד"ר שלמה סבירסקי וירון הופמן-דישון. על פי המסמך, תוכניתו של משרד האוצר כוללת שילוב של הגדלת החוב והגרעון בתקציב המדינה לטווח הקצר והסטה של כספים מסעיפי תקציב שונים למימון עלויות המלחמה והשיקום שלאחריה.

הסטה כספים מסעיפי תקציב אחרים פירושה - קיצוץ בתקציבי תחומים כמו תשתיות, בריאות, חינוך ורווחה. יצוין שכבר כעת ההוצאה האזרחית בישראל היא בתחתית הסולם בקרב המדינות הקפיטליסטיות המפותחות החברות בארגון לשיתוף פעולה ופיתוח כלכלי (OECD). לדברי החוקרים, "הנכונות להגדלת הגירעון רק בשנת 2024, בצד הסטה הכספים מן השירותים החברתיים, הם בעלי משמעות חמורה לטווח ארוך. העולל שבקיצוץ תקציבי השירותים החברתיים בולט אף יותר על רקע התעקשות הממשלה שלא לגעת בכספים הקואליציוניים המיועדים לתיחזוק ולהרחבת ההתנחלויות, וכן על רקע התפקוד הלקוי של משרדי הממשלה באסון 7 באוקטובר ובהמשך הלחימה". חוסר תפקוד זה נבע מאיושם של משרדי הממשלה בשרים ובפקידים בכירים בלתי מתאימים, "אבל הסיבה העמוקה לתפקוד הלקוי הוא הפירוק השיטתי של המערכות הציבוריות במהלך שנים ארוכות של הפרטות וקיצוצים תקציביים", הדגישו.

"אירועי המלחמה האחרונה ניפצו את הקונספציה לפיה ניתן לצמצם את ההשקעה במערכות הציבוריות מבלי לשלם על כך מחיר כלשהו. לכן, אל מול גישה זו של הממשלה ושל משרד האוצר, אנו מבקשים לאמץ אלטרנטיבה שביסודה שינוי במדיניות התקציבית והפיסקלית, וזאת במדיניות המבוססת על הגדלת המיסוי על העשירים", סיכמו.

ש"א

האגודה לזכויות האזרח פרסמה באחרונה מסמך מקיף (11 עמודים) ובמרכזו: קידום ההפיכה המשטרית בחסות המלחמה. בניגוד לכמה פוליטיקאים שעלו על עגלת ממשלת הימין המקרטעת תוך הבטחה "שבעת הלחימה תיעצר הרפורמה המשפטית", קובע המסמך שדווקא בעת המלחמה קודמת ההפיכה המשטרית ביתר שאת.

בין פרקי המסמך: המשך הפגיעה בעצמאות בתי המשפט, הפרטת הביטחון האישי, מתקפה על חופש הביטוי, רדיפת החברה הערבית, פירוק השירות הציבורי והפקרת הזכויות החברתיות וזכויות אסירים ופגיעה בפלסטינים בגדה המערבית ובירושלים המזרחית.

לדברי האגודה, לפני מתקפת הטרור שביצע חמאס ב-7 באוקטובר ופרוץ המלחמה, התמודדו אזרחי ישראל ותושביה עם איומים חמורים על הדמוקרטיה. "החוקים להשתלטות על מערכת המשפט (הרפורמה המשפטית)", יחד עם מגוון יוזמות נוספות בתחומים שונים, התגבשו יחד לכדי הפיכה משטרית שבמסגרתה ביקשה הממשלה לערער את יסודות הדמוקרטיה ולצמצם את ההגנה על זכויות האדם".

מאז תחילת המלחמה, קידומן של כמה מהיוזמות להשתלטות על מערכת המשפט מעוכב. אבל סדר היום של ממשלת נתניהו-בן גביר לא נשתנה, ובתחומים מסוימים - המלחמה אפילו הקלה על הממשלה לקדם את ההפיכה.

הממשלה מעמיקה את הפגיעה בחברה הערבית, את חופש הביטוי, את הגברת תפוצת הנשק במרחב הציבורי ואת האצת הסיפוח בגדה שתחת כיבוש ישראלי. כמו כן, "על רקע האווירה הציבורית בעת המלחמה, הן [היוזמות] גם נתקלות בפחות התנגדות. בתחומים אחרים, כמו זכויות אסירים, יש חמורה משמעותית בהפרת זכויות האדם, שנתקלת בחוסר מוחלט של עניין ציבורי. הפגיעה בזכויות האדם נעשית לעיתים תכופות באמצעות תקנות שעת חירום, שהן כלי לא דמוקרטי שמאפשר לממשלה [ולא לכנסת] לחוקק ופוגע אנושות בעקרון הפרדת הרשויות", נאמר במסך.

על-פי האגודה, אסונות או מצבי חירום משמשים תמיד קרקע פורייה לקידום מהלכים אנטי-דמוקרטיים, לפגיעה בזכויות האדם ולהצבת סימני שאלה לגבי הרעיונות העומדים בבסיסן, להסתה נגד מיעוטים, להפחדה ולהשתקה. מהלכים שננקטים בעת חירום מנרמלים פגיעה בזכויות האדם ובדמוקרטיה. גם כשהם מקודמים כאמצעים זמניים לתקופת המשבר, הם הופכים לעיתים קרובות שינויים קבועים או שיש להם השפעות לטווח הארוך. "השילוב של ההפיכה המשטרית עם מצב החירום והמלחמה הוא סערה מושלמת, שבחסותה מתרחשים בישראל, ביתר שאת, תהליכים מדאיגים ביותר", הדגישה האגודה.

במסמך מבקשת האגודה "להטיל זרקור על התנהלות הממשלה בהקשר של פגיעה בזכויות האדם והדמוקרטיה ואת המשך קידומם של אלמנטים שונים של ההפיכה המשטרית בחסות המלחמה".

מצוין שסקירה זו אינה ממצה אלא "מבקשת לסמן מגמות ולהצביע על כיוונים מדאיגים. נמשיך לעדכן את המסמך, להתריע ולהיאבק נגד תהליכים אלה, ולפעול כל העת כדי לכונן חברה בעלת תודעה דמוקרטית והומניסטית בישראל". המסמך אינו עוסק בין היתר בתזכיר לתיקון חוק השב"כ שהגישה הממשלה (11.12). לפי התזכיר יוכל ארגון הבין

פוגעים במכוון בעבודה המאורגנת

עתיד ההסכם בין המורים לאוצר מעורפל

משרד האוצר השאיר את האיום תלוי באוויר גם כאשר הובהר כי ניכוי שכזה לא יתאפשר. כפי שפרסם ליאור דטל ב"דה מרקר" לגבי בדיקות שערך אגף השכר: לשום גורם ממשלתי אין מידע לגבי מספר ימי הלימוד שנלמדו בפועל. זאת בשל ההבדל בין הרשויות המקומיות, שבחלקן בחרו לפעול בשונה מהנחיות פיקוד העורף, וכן בשל המענים השונים שניתנו למוסדות החינוך. לפי ארז, האיום היה לנכות 30% משכר המורים, בטענה שכביכול לא עבדו מספיק בחודשים אוקטובר ונובמבר. כחלופה לניכוי השכר הרטרואקטיבי, דרש משרד האוצר כי הארגון יתחייב לתרום שלושה ימי למידה בחנוכה. זאת מתוך הנחה כי כל מה שיהיה מוסכם על ארגון המורים, יוסכם גם על הסתדרות המורים. בפנייתו לרן ארז כתב הממונה על השכר במשרד האוצר, אפי מלכין: "הפעלת מערכת החינוך בחנוכה הייתה מאפשרת השלמה של הפעילות החלקית בתקופת המלחמה. יצירת רצף חינוכי חשוב לתלמידי ישראל, וכן מתן מענה להורי התלמידים העובדים באותם ימים במשק הישראלי".

ארגון המורים דחה בתוקף את הדרישה ובעיקר את הטענה שעמדה מאחוריה, והבהיר: "לא נסכים להיות החמור שעליו ירכבו משרד האוצר ומשרד החינוך. אילו באמת היה הדבר חשוב לו מבחינה חינוכית פדגוגית, משרד החינוך בעצמו היה פונה ומבקש זאת מאיתנו, אבל הוא לא עשה זאת - אלא רק משרד האוצר. פתאום משרד האוצר מגלה רגישות חינוכית פדגוגית לילדי ישראל".

האוצר מתעלם ממורי העוטף

ביום ראשון (17.12) כתב ארז לשר החינוך יואב קיש: "שכחתם את המורות והמורים בעוטף עזה וקו העימות". הוא הוסיף: "בנוסף, שכחתם את המורות והמורים אשר אין כל מסגרת לילדיהם הקטנים ובני זוגם מגויסים ונמצאים במילואים ולפיכך אינם יכולים להתייצב לעבודה פרונטלית בבתי הספר. במקום לסייע להם ולמצוא פתרון לכל אחת ואחד מהם - אלה הפכו בעיני משרד החינוך שקופים ועליהם מאיימים בניכוי שכר".

לדברי ארז, "לא נמצא גם כל פתרון למורות ולמורים אשר הינם הורים לילדים קטנים, ללא מסגרת חינוכית מלאה לאור המצב, ואשר ההורה הנוסף נמצא במילואים! מצב זה מותיר את המורים אשר מבקשים לחזור לעבודה מלאה במלכוד בעל כורחם. מורים אלה מופקרים ע"י משרד החינוך אשר אינו פועל בשום דרך למצוא להם פתרון. לא ניתן להפקיר את מורות ומורי החינוך העל-יסודי. אני פונה אליך לאחר שפניותי לאנשי משרדך לא הועילו, ומבקש שתתערב באופן אישי ותמצא לכך פתרון באופן שלא יפגע בשום צורה במורות ובמורים", הדגיש.

בשלב זה לא מדברים בארגון המורים על נקיטת צעדים ארגוניים בעקבות ההתפתחויות, אבל אין ספק שהדבר מטיל צל לגבי ההחלטה לפתוח את שנת הלימודים מבלי שנחתם הסכם. במצב העניינים הנוכחי, וכאשר בארגון נשמעת ביקורת רבה גם על שר החינוך בשל התייצבותו לימין האוצר, העתיד של ההסכם ושל תנאי ההעסקה של עשרות אלפי המורים חברי הארגון לוט בערפל.

אדם אלי

שר האוצר בצלאל סמוטריץ', יו"ר ארגון המורים רן ארז ושר החינוך יואב קיש לאחר ההגעה להבנות לגבי ההסכם הקיבוצי של מורי התיכונים (צילום מסך: דוברות משרד החינוך)

על רקע הקיפאון במשא ומתן בין הצדדים, יחסי האוצר והמורים שוב על סף פיצוץ. על פי ההסכמות שאיפשרו את פתיחתה של שנת הלימודים הנוכחית, אמור היה המשא ומתן להסתיים עד ה-1 בדצמבר. כזכור, הנהלת ארגון המורים, בראשות היו"ר רן ארז, הסכימה לפתוח את השנה כסדרה למרות העובדה שטרם נחתם הסכם. זאת בכפוף להתחייבות האוצר לחתום עליו עד תחילת חודש דצמבר, ולהעביר תשלום מקדמות למורים עבור שלושת החודשים עד לחתימת ההסכם. בחודשים הללו היו אמורים לסכם סעיפים רבים הקשורים בתנאי השכר והעבודה של המורים. אולם, החל ב-10 באוקטובר הוקפאו למעשה המגעים. האוצר מתרץ את ההקפאה בין היתר בכך, שבעלי תפקידים רבים במשרד גויסו למלחמה בדרום.

אולם, דיווח ארז, ערב היציאה לחופשת חנוכה נתקבלה בארגון המורים טיוטת הסכם חדשה ממשרד האוצר, ובה דרישות חדשות עליהן לא דובר בעבר. דרישות אלו הן, כפי שנכתב באיגרת שהוציא ארגון המורים לחבריו, שעבוד של ציבור המורים ופירוק האיגוד המקצועי. נוכח זאת, הבהיר הארגון כי הוא לא יקבלן בשום פנים ואופן.

באיגרתו כתב ארז למורים: "יש בדרישות אלה גישה ליברטריאנית, קפיטליסטית, הפוגעת במורים ומחלישה את העבודה המאורגנת. אני מקווה שהצעתם זו ערב חופשת חנוכה לא נובעת מנקמנות על סירובנו להיסחט תחת איומים של ניכוי שכר ולעבוד בחופשת חנוכה".

כספים קואליציוניים ממומנים על חשבון המורים

בדבריו כיוון ארז לדרישת משרד האוצר לאורך התקופה שקדמה לחופשת חנוכה אליה יצאה מערכת החינוך ב-10 בדצמבר, כי המורים יותרו על ימי חופשה, תוך איום כי אם לא יותרו - יקוצץ שכרם. עוד משלהי חודש נובמבר הבהירו בארגון המורים כי לא יקבלו כל דרישה להורדת שכר בדיעבד. בנוסף, הדגישו כי דרישת האוצר לנכות שכר בגין עבודה שנעשתה, או בגין העדרות מוצדקת עקב פינויים או סגירת מוסדות חינוך, אינה מוצדקת ואף זועקת לשמיים כאשר במקביל מעבירים מיליארדי שקלים בכספים קואליציוניים.

חברי הכנסת מאיר וילנר ותופיק טובי מסייעת מק"י באירוע אזכרה לחללי הטבח בכפר קאסם (צילום ארכיון: קול העם)

טבח החמאס בתושבי העוטף בפרספקטיבה היסטורית

נך הופך אדם לרוצח סדרתי

האוכלוסייה המקומית, בחולשתה, מעמידה כוח גרילה, אשר תוקף מן המארב יישובי ספר או יחידות צבא מבודדות. המתיישבים, מנגד, אינם יכולים להשמיד בקלות את כוח הגרילה הנסתר. במקום זאת, הם הורסים את הבתים בהם הוא חוסה, שורפים את השדות מהם הוא ניזון, טובחים בבני-עמו ודוחקים את כולם יחד אל השממה. דוגמא מפורסמת לכך היא הקונפליקט בין אינדיאנים לבין מתיישבים אנגלים בצפון אמריקה החל במאה השבע-עשרה.

גם בארץ זו מתחולל סכסוך קולוניאלי ארוך-שנים, מאז שיהודים החלו להתיישב בה נגד רצון האוכלוסייה המקומית. הפלסטינים, במצוקתם, לא נרתעו מלתקוף ישובים יהודים, ואילו היהודים, בתסכולם, תמיד הפעילו את כוחם לא רק נגד לוחמים פלסטינים אלא גם נגד החברה ממנה יצאו.

ב-31 בדצמבר שנת 1947, למשל, השתלטו כוחות ההגנה על הכפר קלד א-שייח' בקרבת חיפה, עברו מבית לבית והרגו את יושביהם. זו הייתה נקמה על הריגת 39 פועלים יהודים בבתי הזיקוק בידי פועלים ערבים, מיד לאחר שהערבים עצמם הותקפו בפצצה של האצ"ל ואיבדו שישה אנשים. עד עלות השחר, השאירו הפושטים היהודים אחריהם לפחות שישים גופות, כולל נשים, זקנים ותינוקות.

יום למחרת, הסביר יגאל אלון בדיון פנימי: "המקומות שהם ידועים כקולקטיבים האחראים למה שקרה צריכים לקבל עונש קיבוצי: להרוס הרבה ולהרוג בהם הרבה". דוד בן-גוריון סיכם באותו ערב ביומנו: "לפגוע בלי רחמים, נשים וילדים בתוך זה".

כיום אנו בעיצומו של סבב נוסף בסכסוך הדמים הישראלי-פלסטיני. פלסטינים ברצועת עזה – החיים שם בצפיפות ובאומללות מאז שהם נדחקו לשם על-ידי ישראל – שוב פשטו על הישובים היהודים השכנים, המשגשגים על אדמותיהם האבודות. ב-7 באוקטובר הייתה המתקפה הפלסטינית גדולה מתמיד והיא נהדפה רק כעבור ימים. עכשיו עסוקה ישראל בהענשת הפלסטינים – "נשים וילדים בתוך זה" – וכהרגלה היא עוקרת שתי עיניים תחת אחת.

גם אם המבצע הנוכחי ישתק את המרד הפלסטיני, ברור שזה יהיה זמני. כל עוד יהודים וערבים חיים בארץ זו במערכת יחסים קולוניאלית, עוד נראה כאן מעשי-טבח רבים. אין צורך לתהות על הפסיכולוגיה של "אנשים רעים" כדי להבין תופעה מוכרת זו.

בעקבות טבח החמאס ב-7 באוקטובר, התפרסם ב"הארץ" מאמר דעה של פרופסור נמרוד אלוני, בו הוא שואל: "איך אדם נעשה לאיש חמאס רצחני?". כדי להתמודד עם שאלה זו, הוא מרחיב את חקירתו ותוהה לא רק על אכזריותם של אנשי חמאס אלא על אכזריותם של בני-אדם בכלל באשר הם אשר משתתפים ברצח המוני ושיטתי. אלוני מספק רשימה של דוגמאות: הגרמנים במזרח-אירופה; היפנים בדרום קוריאה; הסרבים בבוסניה; בני ההוטו ברואנדה; החמר רוז' בקמבודיה; והקו-קלוקס-קלאן בדרום ארצות-הברית.

אלוני מעלה סוגיה חשובה, וקורא לנו, בצדק, לחפש את פתרונה בהקשר היסטורי רחב. אולם, רשימת הדוגמאות של אלוני בעייתית. רשימה זו אינה סתם חלקית, אלא חד-צדדית: רוצחי-ההמונים שאלוני מונה הם כולם "האנשים הרעים" בחשיבה האנגלו-אמריקאית במאה העשרים. הוא לא מתייחס ברשימתו לחיילים בריטים או אמריקאים אשר ביצעו באותה תקופה זוועות רבות ברחבי העולם: באמריקה הלטינית, באיים באוקיאנוס השקט, במזרח התיכון, באפריקה ובדרום-מזרח אסיה. רשימתו לא מתייחסת למעשי טבח ורצח-עם של מדינות-החסות של האימפריאליזם המערבי: דיקטטורות שונות בדרום אמריקה ובדרום-מזרח אסיה, משטר האפרטהייד בדרום-אפריקה ואפילו מדינת ישראל – כאן בארץ זו.

אם רוצים להבין רוצחי-המונים, המתודה המתבקשת היא לבחון תחילה מקרים בהם ישראלים ראו לנכון לנקוט אלימות כזו. מה גרם לחיילים ישראלים לטבוח בפלסטינים בעשרות מקומות שונים במהלך שנת 1948? מה גרם לחיילים ישראלים, בשנים שאחרי כן, לירות למוות בעקורים פלסטינים רבים אשר ניסו לחזור לשדותיהם כדי ללקט מזון? מה גרם לחיילים ישראלים לטבוח בפלסטינים בכפר קיביה בשנת 1953 או בכפר קאסם בשנת 1956? ומה גורם לטייסים ישראלים, בימים אלה ממש, להפציץ אוכלוסייה אזרחית חסרת-מגן ברצועת עזה הנצורה?

האמת היא שאלימות שיטתית נגד אזרחים איננה סטייה המאפיינת "אנשים רעים", אלא תופעה עתיקה ואוניברסלית. מאז ומתמיד, ראו צדדים לוחמים לנכון לזרוע חורבן באוכלוסיית האויב: כדי להרתיעו, לפגוע בכלכלתו, לעורר מהומה בקרבו ועוד. סכסוכים קולוניאליים מתאפיינים במיוחד באלימות מן הסוג הזה. כאשר מתיישבים באים לקחת מידי אוכלוסייה אחרת את העליונות הדמוגרפית בשטח נתון, מתפתח קונפליקט א-סימטרי בין שתי הקבוצות.

על ספרו של פרופ' אלון קונפינו: "חוף טנטורה: חורבנו של כפר פלסטיני, 1948"

שיקרי או אמיתי: הטבח בטנטורה

ואכן, קונפינו מבטיח לחקור אם היה או לא היה טבח בטנטורה: "נשעה את השיפוט עד אשר כל הראיות יהיו לפנינו". בתחילת ספרו משבח קונפינו את אלון שוורץ, יוצרו של סרט תיעודי על הפרשה שהופק אשתקד ומתארו כ"אבן דרך בהיסטוריה של הטבח בטנטורה". זה אכן סרט מטלטל, אך ככל סרט ערכו ההיסטורי מוגבל נוכח שיקולי העריכה של היוצרים. כך קונפינו כאילו מיתר את הקריאה בספרו. אבל זו ראוייה לתשומת לב דווקא בימים אלה.

המכחישים והעדויות של הניצולים

מלחמת '48 לוותה בשורה של מעשי זוועה שביצעו יהודים וערבים, לרבות רצח, אונס ובזיה, וחלקם אף ראויים להגדרה כפשעי מלחמה. הראיות המבססות אותם מצויות בין היתר בדו"חות פעולה רשמיים, ברישומים של מנהיגים ובהם דוד בן-גוריון, ואף בפרוטוקולים של ישיבות הממשלה. שר אחד אף קבל על "מעשים נאציים" שהגיעו לידיעתו מהחזית. כמה מדיווחים אלה הובילו להקמתן של ועדות חקירה.

התשובה הראשונה שאפשר לתת לשאלה, אם היה או לא היה טבח גם בטנטורה, היא על כן: מאוד יכול להיות. קונפינו השתדל לשים ידו על כל המקורות הקיימים, לרבות חומר הגלם שהיה ברשות החוקר כ"ץ; אך "ראיית זהב" חדשה הוא לא גילה. הוא ראיין כמה ממשתתפי הקרב וכמה מפליטי הכפר. פה ושם איתר רישומים שלא שימשו חוקרים לפניו והצליב פרטים, אך נשארו סימני שאלה, שכן לא נמצא סיכום קרב רשמי המתעד את פשעי טנטורה. חשוב לציין כי עובדה זו כשלעצמה אינה מוכיחה דבר: אולי היה והועלם; אולי לא תועד טבח כי לא היה כזה.

החוקר מזכיר שוב ושוב את הטענה בדבר הימצאותם של "קברי אחים". הוא מסתמך בעיקר על מה שהוא מתאר כעדויות של פליטי הכפר. לדבריו, שמר על הכללים הביקורתיים של התייעוד בעל פה ולכן הוא פוסק: "כל אלה די בהם כדי לאמת כי התרחש הרג של תושבים חסרי הגנה בכפר אחרי הקרב". לכן הוא מורה לקוראיו: "אימרו מעתה הטבח בטנטורה". מסקנתו סותרת את הגירסה של חיילי חטיבת אלכסנדרוני ושל החוקר-ההיסטוריון פרופ' יואב גלבר מאוניברסיטת חיפה, המכחישים רצח, טבח ואונס ב-48'.

עדויות על הטבח נשמעו בסיוור שערכה עמותת "זוכרות" בטנטורה, בו השתתפו גם ניצולים. אחד מהם, פאוזי מחמוד אחמד טנג'ני (אבו חאלד), שהשתתף באזכרה, אמר בין השאר: "אני לא יודע למה היהודים עשו לנו את זה. לקחו אותנו לבית הקברות של הכפר, ושם סידרו אותנו בשורות, הובילו אותנו ליד שיח הסכס (צבר) ושם ירו בנו. חזרו על טבח זה בקבוצות של עשרות". עדויות דומות מסרו עבד אל רחמן דכנאש, רוק עשמארי (אבו סעיש) ואחרים. הם תיארו את הירי למוות ב-40 עד 50 תושבים. במקום שהיה בית הקברות, בו הוטמנו גופות הקורבנות הערבים בקבר אחים, קיים היום מגרש החניה של חוף דור.

מהעדויות ניתן להסיק שאכן התרחש טבח בטנטורה. אך לדעתי, מן ראוי לערוך בדיקה מדעית של עצמות הנרצחים למרות שחלפו שנים רבות. בדיקות דומות נעשות בקורבנות המשטר הפשיסטי ששלט בספרד בשנים 1936-1939.

ספרו של פרופ' אלון קונפינו, "חוף טנטורה: חורבנו של כפר פלסטיני, 1948", שפורסם השנה בהוצאת פרדס, עוסק בכיבוש הכפר הפלסטיני טנטורה במאי 1948 בידי חטיבת אלכסנדרוני. אף על פי שסיפור הכפר נחקר ותואר בתקשורת הכתובה ובזו האלקטרונית (טלוויזיה, קולנוע), נעשים ניסיונות למוחקו או לחלופין - לייצר סביבו נרטיב אחר. תופעה זו מוכרת היטב בספרות ההיסטורית-העיונית בכלל, וזו העוסקת בנושאים רגישים הקשורים ב"טוהר הנשק" כפוגרום, רצח אתני, אונס, הרס מוחלט וגירוש.

טנטורה היה כפר דייגים על חוף הים התיכון, סמוך לכפר פראדיס, לשם פונו הניצולים מהכיבוש ומההרג. היום שוכן על אדמות הכפר החרב קיבוץ נחשולים. אין במקום כל זכר לאירוע הטראומטי: לא אבן הנצחה, לא שלט הסברה, לא מפה ולא צילום כלשהו. יישוב שמנה יותר מאלף תושבים נמחה מעל פני האדמה ומספרי ההיסטוריה של מלחמת 1948/1949. אילו היה טנטורה דוגמא בודדה, הוא היה בוודאי נשכח לחלוטין. אך גורל דומה היה מנת חלקם של מאות יישובים ערבים: כפרים, כפרונים, חזבות, עיירות ושכונות רבות בערים מעורבות. נזכיר כמה מהם: דיר יאסין, דווימה, אבו-זוריק, צברין, ספסף, סעסע (סאסא), חס'אס, עין-זיבון, לוד, רמלה, איסדוד (אשדוד), ראבסייה, כפרי לטרון ועוד. כל היישובים הללו, נהרסו ונטחנו עד עפר בטענה שקרית של מניעת היישום של זכות השיבה.

בעת המלחמה ולאחריה, הוצדק כל ההליך ההרסני הזה בהרחקת הסכנה מיישובים סמוכים לצירי תנועה ראשיים. אך עיון במפת ההתיישבות הפלסטינית ערב המלחמה מלמד, כי נמחקו גם יישובים רבים שהיו ממוקמים הרחק מכבישים ראשיים. המטרה העיקרית של ההרס, ההרג והטרנספר של אוכלוסיות היה - הכשרת קרקעות להתיישבות יהודית. ותיקי הארץ מכירים מקומות ברחבי ישראל בשמם הערבי - בפרוזדור ירושלים, במישור החוף, בכרמל ובשאר הארץ.

המחקר האקדמי והפולמוס סביבו

יחידה של חטיבת אלכסנדרוני כבשה את הכפר טנטורה במאי 1948, הרגה עשרות מתושביו וגירשה כאלף נותרים. בשנות ה-90, יובל שנים לאחר טבח זה, כתב הסטודנט תדי כ"ץ עבודת מסטר לתואר שני בנושא באוניברסיטת חיפה. החוקר התבסס על מאות ראיונות אישיים של ניצולים שנשמרו על סלילים. כמו כן תיחקר כ"ץ אנשי התיישבות, בעיקר מזיכרון יעקב, שהגיעו למקום מיד לאחר הטבח. עבודתו הוכרה כמצוינת, אך גם עוררה שערורייה רבת. מאז מתחולל פולמוס חריף בנושא. הוויכוח ניעור מחדש בכתבה של אמיר גילת ב"מעריב" וברשימות תגובה לכתבה.

שנים לאחר מכן נערך באוניברסיטת תל-אביב כנס בנושא: "טבח היה או לא היה". בכנס השתתף בן-ציון פרידן, מפקד בקרב זה. טענתו הייתה שבמלחמה נרחבת על כפר, לא יכול המפקד להשגיח ולפקח על הוראות פתיחה באש בכל אתר ואתר של הקרב.

אלון קונפינו כתב את ספרו במהלך שבועות ספורים. אך לדבריו פרשת טנטורה "מסעירה את דמיונו" זה יותר מ-20 שנה. כהיסטוריון ניתן לצפות שיבחן את כל המידע הקיים, יחפש מקורות, ואם יתמזל מזלו גם ימצא חומר נוסף, ואז יציע את מסקנות מחקרו ואת תובנותיו לגבי משמעותן.

מותם של משוררים עזתים

מותם של אל-עריר ובני משפחתו, נהרג בכיתו שהופצץ גם הוא המשורר סלים אל-נפאר. הוא ובני משפחתו נקברו תחת הריסות הבית.

ענת מטר

פורסמה אוטוביוגרפיה של המנהיג הקומוניסטי נימר מורקוס

האוטוביוגרפיה של המנהיג הקומוניסטי המנוח נימר מורקוס, שכותרתה: "חזק מהשכחה (מכתב לבתי): זיכרונות לא פשוטים של אדם פשוט", פורסמה בהוצאת פרדס בתרגומה של ברוריה הורוביץ. מורקוס כתב זיכרון קולקטיבי של עמו, אותו הוא ממען לאחת מבנותיו. הספר ראה אור בערבית בשנת 1999 ובמהדורה שנייה לאחר מותו בשנת 2013.

מורקוס נולד בכפר יסיף בגליל המערבי ב־15 בפברואר 1930 ונפטר בכפרו ב־29 בינואר 2013. הוא למד בבית הספר היסודי בכפרו ובבית הספר התיכון הממלכתי בעכו. עבד כמחנך במשך שמונה שנים, ופוסט מעבודתו מסיבות פוליטיות. יזם את הקמתה של סיעת המורים הדמוקרטית.

בשנת 1953 החל בפעילותו כחבר המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) ועסק מטעמה בחינוך, בעיתונות ובארגון. נבחר לראשות המועצה המקומית של כפר יסיף וכיהן בתפקיד זה בין השנים 1979-1999. במהלך תקופה זו מילא את תפקיד מזכיר הוועד הארצי של ראשי הרשויות המקומיות הערביות ויזם את הקמת ועדת המעקב לענייני החינוך הערבי. היה בין יוזמי השביתה ביום האדמה הראשון ב־1976 וממקימי החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) ב־1977. כתב על נושאי ספרות, אמנות ופוליטיקה והיה עורך עיתונים וכתבי עת תרבותיים ופוליטיים של המפלגה הקומוניסטית.

הוא קשר את חייו עם חברתו לדרך, הפעילה נביהה דלה מורקוס. היה אב לשש בנות: נרגיס, נסרין, ראודה, עביר, אמל וראבעה, וסב לארבעה-עשר נכדות ונכדים. אחד מתחביביו היה גננות, ובמיוחד אהב את עץ הזית.

מורקוס היה מנהיג מוביל בשלטון המקומי בישראל, אשר האמין עד יומו האחרון במאבק למען כבוד האדם.

המשורר העזתי מסעב אבו תוהה (צילום מהרשתות החברתיות)

צפיתי בשידורי "דמוקרטי נאו" בראיון עם המשורר העזתי מסעב אבו תוהה. המשורר, שהשתלם בלימודי אנגלית וייסד ב-2017 בבית להייא שבצפון הרצועה את ספריית אדוארד סעיד - ספריה ציבורית לספרים באנגלית. ב-2019 נפתח סניף של הספרייה גם בעזה.

ספר השירה של אבו תוהה, "דברים שתוכלו למצוא חבויים באוזני", זכה בפרס הספרות הפלסטינית ובפרס לספרות בארה"ב. בעת ששהה בשבתון בארה"ב נולד בנו הקטן, אשר זכה כך בדרכון אמריקאי. בעזרת דרכון זה עלה בידי בני המשפחה להימלט מרצועת עזה המדוממת וההרוסה והם כעת בקהיר.

בראיון סיפר אבו תוהה על דרך החתחתים מצפון הרצועה לדרומה, ובפרט - על המעצר המפתיע שלו באמצע הדרך. חייל דרש ממנו לעזוב את שיירת הפליטים, להניח את ילדו שנשא בידיו, ולגשת אליו. הוא הגיע, הושיט את דרכוני בני המשפחה ואת ארנקו (אותם לא קיבל מעולם בחזרה), נדרש להתפשט לגמרי, הוכה נמרצות ונלקח במשאית לבאר שבע. לאחר מעצר בן יומיים (וקמפיין בינלאומי לשחרורו), הוחזר לרצועה, התאחד עם בני משפחתו וכך הם ניצלו.

בעמוד הפייסבוק של אבו תוהה נמצא הספר שכתב על דועא אל מצרי, עמיתה שלו מספריית אדוארד סעיד. אל מצרי נהרגה בהפצצות יחד עם הוריה ואחיה. כמה שעות לאחר כתיבת ההספד הזה, הוסיף אבו תוהה הספד על הסופר, המשורר, החוקר וחברו הטוב רפעת אל-ערעיר.

אל-ערעיר לימד ספרות וכתבה יוצרת באוניברסיטה האסלאמית, שהוחרבה ב-11 באוקטובר. נמנה עם מייסדי הדף "אנחנו איננו מספרים". מדובר ביוזמה נהדרת, שהצמידה סופרים ומשוררים מנוסים לצעירים ולצעירות שמתחילים את דרכם הספרותית, ויחד כתבו על חוויותיהם בעזה.

במהלך התקיפה הישראלית על עזה ב-2014, נהרגו אחיו של אל-ערעיר, סביה של אשתו, אחיה, אחותה ושלושת ילדיה של האחות. לפני כשבועיים הגיע תורו. אל-ערעיר נהרג יחד עם אחיו, אחותו וארבעת ילדיה. קראתי את ההספדים עליו - כולם מציניים בראש ובראשונה את היותו דמות מחנכת. ככל הידוע, אל-ערעיר קיבל התרועות על כך שהוא מטרף, ולכן עזב את מקום המחסה שבו שהתה משפחתו ועבר לבית אחותו. דירתו אכן הופצצה, בעוד שיתר הדירות בבניין בקושי ניזוקו. לאחר

שבוע עיר / לריסה מילר

* /יעל סופר סמון

לחזור עכשיו הביתה כי צריך לכתוב: "אני מפחדת" 300 פעם ולנשק את הרצפה להסתובב שלושה במקום ולקפוץ ולנשק את התקרה בסוף אתה נופל חזרה ובנחיתות אין אמצע רק למטה פעם הייתי עכשיו אני ובין לבין רצפה תקרה רצפה תקרה רצפה

מדיניות ההרעבה בעזה

אקטיביסטים ופעילי שטח

"זו הדרך" זקוק לכם!

מוזמנים להעביר אלינו ידיעות

ודיווחים חיים מהשטח

ואנו נדאג להפיצם בפלטפורמות שלנו

לפניות: 050-5186959

רק שלום יביא ביטחון

משמרת מחאה יהודית-ערבית

יום חמישי, 21.12, 17:00

צומת רעננה

בנק"י תל-אביב

אחד העם 70

"בית ריק" מועדון סרטים

נאוסיקה/הייאו מיאזאקי

לפני ההקרנה: הרצאה של יוסי וולפסון

אקולוגיה וההשפעות הסביבתיות של המלחמה

יום רביעי, 20.12, 18:00

מועדון הגדה השמאלית

אחד העם 70, ת"א

פפרמינטה/פיפילוטריסט

לאחר ההקרנה - שיחה עם מאיה גדש

שוויץ | 2009 | גרמנית עם כתוביות בעברית | 80 דק'

יום שני, 25.12, 20:00

השבוע באתר "זו הדרך"

עתירה לבג"ץ בעקבות מניעה מפלסטינים לעבור במחסום שועפט; מטה משפחות החטופים מחריף את המאבק ועוד...

zoha.org.il

הארגון הבינלאומי "משמר זכויות האדם" שמקום מושבו בניו יורק, האשים השבוע את ישראל בביצוע פשע מלחמה של הרעבת תושבים ברצועת עזה, בשעה שההפצצות עדיין נמשכות. לטענת הארגון, כוחות צה"ל חוסמים בכוונה משלוחי מים, מזון ודלק, הורסים אזורים חקלאיים ומונעים מ-2.3 מיליון תושבי הרצועה מצרכים חיוניים להישרדותם. "ממשלת ישראל משתמשת בהרעבה של אזרחים כשיטת לחימה ברצועת עזה הכבושה", מסר הארגון בדו"ח מיוחד שפרסם. "מנהיגי העולם צריכים לצאת נגד פשע המלחמה המתועב הזה".

יצוין שבין ה-3 ל-12 בדצמבר ניהלה תוכנית המזון העולמית של האו"ם אומדן מהיר של ביטחון תזונתי, בעקבות ההידרדרות המשמעותית במצב הביטחון התזונתי בדרום עזה לנוכח המוני הפליטים שהגיעו עם חידוש ההפצצות ב-1 בדצמבר. ב-44% ממשיקי הבית המשיכים דווחו רמות רעב חמורות מאוד, לעומת 24% באומדן קודם.

לפי הדו"ח שפרסם משרד הבריאות בעזה (19.12), מאז 7 באוקטובר נרשמו ברצועה 19,667 הרוגים ויותר מ-52 אלף פצועים, 70% מהם נשים וילדים.

המשך הראיון מעמ' 3

אין זמן לחכות לשינוי

חדשים, או הפסקת הסובסידיות לדלקים מאובנים. מדי שנה מסבסדות ממשלות ברחבי העולם את תעשיית הדלקים המאובנים ב-6 טריליון דולר – סכום גדול מתקציב המדינה של סין. עם זאת, בהשוואה לוועידות קודמות יש התקדמות מסוימת בסימון הדלקים המאובנים כבעיה ובקריאה להיפרד מהם.

מה החשיבות של ועידת האקלים עבור ישראל?

ישראל מתנהגת כאילו משבר האקלים מתרחש בפלנטה אחרת ובכלל לא נוגע לנו. אנו חיים במקום רגיש במיוחד לשינוי האקלים, וצפויים להיפגע יותר מאזורים אחרים בעולם. עם זאת, היעדים האקלימיים שישראל הציבה לעצמה הם נמוכים מאוד – הנמוכים ביותר בקרב מדינות ה-OECD. ממשלת בנט התחייבה לצמצם את פליטות גזי החממה של ישראל ב-27% עד 2030, ואילו הממשלה הנוכחית התחייבה לצמצם אותן ב-30% עד אותה שנה. אבל לא רק שהיעדים שישראל הציבה לעצמה נמוכים – היא גם אינה עומדת בהם.

מה המשמעות של ועידת האקלים עבורנו כפעילים?

הוועידה קבעה שבשנה הקרובה יצטרפו כל מדינות העולם להציב לעצמן יעדים חדשים, שבמצטבר אמורים לאפשר לנו לעמוד ביעד העולמי של הפחתת הפליטות עד 2030. בכך נותנת לנו הוועידה מעין רף שאנחנו, הפעילים ברחבי העולם, נוכל להיאבק עליו. בפועל, המשמעות של ועידת האקלים היא מה שנצליח להשיג במאבקים שאנחנו מנהלים במדינות השונות.

אסף טלגם

ת"ד 26205, ת"א 6126102, טל' 03-6293944, zohaderekh@gmail.com

אתר זו הדרך zoha.org.il מק"י : maki.org.il info@maki.org.il